

LAHDEN AMMATTIKORKEAKOULU
Lahti University of Applied Sciences

KLASSISTA KADULLA

Filosofisia pohdintoja kadulla laulamisesta

LAHDEN
AMMATTIKORKEAKOULU
Musiikki- ja draamainstituutti
Instrumenttiopetus
Opinnäytetyö
Kevät 2014
Jenni Sainala

Lahden ammattikorkeakoulu
Musiikki- ja draamainstituutti

SAINALA, JENNI:

Klassista kadulla
Filosofisia pohdintoja kadulla
laulamisesta

Instrumenttiopetuksen opinnäytetyö, 29 sivua, 1 liitesivu ja dvd

Kevät 2014

TIIVISTELMÄ

Opinnäytetyöni tarkoituksena on luoda kuvaa katusoitosta ja -laulusta ja pohtia sitä yhteiskunnallisista, filosofisista ja psykologisista näkökohdista. Avaan aihetta omien kokemuksieni ja aiheesta kirjoitettujen kirjojen sekä opinnäytetöiden avulla. Opiskelin vaihto-oppilaana Madridissa ja kävin siellä laulamassa kadulla.

Kerron lyhyesti aiheesta, sen historiasta ja siihen liittyvästä lainsäädännöstä. Mietin vuorovaikutusta yleisön kanssa sekä kadulla että perinteisessä klassisessa konsertissa. Pohdin tarkemmin katusoittoon liittyviä psykologisia näkökohtia ja yhteiskunnan suhtautumista siihen. Avaan aihetta käsittelemällä katusoiton motiiveja ja vertaamalla katusoittoa sekä klassisen musiikin konserttitraditiota. Lopuksi pohdin musiikin tarkoitusta ja muusikkona olemista.

Asiasanat: katumusiikki, katusoitajat, vuorovaikutus, taidemusiikki, vapaus, esittäminen, esittävät taiteet, esityskäytäntö, laulajat, musiikkifilosofia, muusikkous

Lahti University of Applied Sciences
Degree Programme in Music

SAINALA, JENNI:

Classical music in the street
Philosophical ponderings about singing
in a street

Bachelor's Thesis in Music Pedagogy 29 pages, 1 page of appendix and dvd

Spring 2014

ABSTRACT

The purpose of my thesis is to introduce busking and examine it from a social, philosophical and psychological point of view. I will open the subject by telling about my own experiences as well as books and thesis written about it. I was studying as an exchange student in Spain, in Madrid, and while I was there, I did some singing in the street.

I briefly present the topic and its history and legislation. I discuss the interaction with audiences in the street and in traditional classical concert halls. I consider more closely psychological and social challenges that relate to busking. I open the subject by discussing the motives and by comparing busking and classical music's concert tradition. In conclusion I ponder the meaning of music and being a musician.

Key words: busking, busker, interaction, classical music, freedom, performing, performing arts, performance practice, singers, philosophy of music, musicianship

SISÄLLYS

1	JOHDANTO	1
2	TAUSTAA	5
2.1	Käsitteen määrittely	5
2.2	Katusoiton historiaa	6
2.3	Lainsäädäntö	7
3	KOKEMUKSIA	8
3.1	Esiintymispaikat	10
3.2	Ohjelmisto	12
3.3	Kuulijakunta ja vuorovaikutus heidän kanssaan	13
4	KATULAULUN PROBLEMATIIKKA JA PSYKOLOGIAA	17
4.1	Motiivit katusoittoon	17
4.1.1	Ansaitseminen	18
4.1.2	Vapaus	19
4.1.3	Muut syyt	20
4.2	Klassisen musiikin konserttitraditio	21
4.3	Opettajan ja koulukavereiden suhtautuminen	22
4.4	Köyhyys ja kerjääminen	23
5	POHDINTAA	26
	LÄHTEET	28
	LIITTEET	30

1 JOHDANTO

Olen aina pitänyt kaduista. Erityisen paljon pidin Madridin kaduista. Pidin niistä erityisesti siksi, että siellä oli aina elämää, yleensä hyväntuulisia ihmisiä ryhmissä kulkemassa paikasta toiseen, ne olivat melko pieniä, niillä liikkui vähän autoja ja 20 metrin välein oli baari, josta sai loistavan maitokahvin tai vaikkapa punaviinilasillisen eurolla.

Kuva 1. Calle Churruca, Madrid.

Kuva 2. Madridin keskustasta.

Kuljin yleensä paikasta toiseen kävelen ja näin useita katusoitajia. Heitä oli paljon erityisesti keskusaukion Plaza de Solin liepeillä, mutta myös metrokäytävillä, metroissa, kauppojen edustoilla ja pienemmillä aukioilla. Erityisen hyvin muistan erään lauantaiyön, jona istuin ystäväni kanssa eräällä pienellä aukiolla noin kello viisi aamuyöllä. Paikalle saapui saksofonisti, kitaristi ja pari heidän kaveriaan. Saksofonisti alkoi tapailta jotakin melodiaa, ja kohta soitto oli täydessä vauhdissa; tunnelma oli hieno siihen asti, kunnes poliisit tulivat paikalle, keskeyttivät konsertin ja antoivat sakot kaikille ihan varmuuden vuoksi. Tilanteita, joissa satunnainen katusoitaja antoi minulle elämyksen, oli melko paljon. Yksi elämäni parhaista rock-keikoista oli erään kadulla soittavan yhtyeen ensiesiintyminen oikealla lavalla, oikealla klubilla. Niin moni olisi halunnut päästä sisälle, että puolet jouduttiin jättämään ulkopuolelle. Saliin mahtui noin

200–300 ihmistä. Innokkaille faneille kuitenkin luvattiin uusi esitys seuraavalle illalle.

Katusoittajia kuunnellessani ja katsellessani mielessäni kävi, että minunkin pitäisi kokeilla tuota. Viitseliäisyyteni ja rohkeuteni eivät kuitenkaan riittäneet.

Olin joulun 2013 Madridissa. Ystäväni oli kutsunut minut viettämään joulua perheensä kanssa, mutta kokoonnuimme vasta illalla, joten minulla oli päivä aikaa. Niinpä sain idean, että lähdän toivottamaan laulaen hyvää joulua ihmisille. Mietin ehkä saavani samalla tienattua muutaman euronkin. Etsin netistä espanjankielisiä käännöksiä tuntemilleni kappaleille. Franz Gruberin Jouluyö, juhlayö tuntui hyvältä kappaleelta, ja niinpä laitoin itselleni siitä sanat muistiin espanjaksi, suomeksi ja saksaksi. Menin metroasemalle, jota minulle oli keuhuttu vilkkaaksi. Valitsin sopivan paikan, asetin kipon maahan, otin nuotit ja ääniraudan esiin ja aloin laulaa. Lauloin jonkin aikaa, sain jonkin verran rahaa, mutta päätin kuitenkin vaihtaa paikkaa. Otin metron ja menin Plaza del Solin metroasemalle. Siellä ihmisiä riitti. Olin todella positiivisesti yllättynyt: ihmiset jäivät kuuntelemaan, toivottivat hyvää joulua ja kehuivat ääntäni. 45 minuutin jälkeen lopetin ja lähdin kotiin valmistautumaan iltaan. Kotona laskin rahat ja ihmetykseni oli suuri: olin tienannut 45 minuutissa noin 30 euroa. Tästä rohkaistuneena päätin mennä seuraavana päivänä uudelleen. Vastaanotto sekä tienesti olivat samat.

Tätä ennen ainoa katulaulukokemukseni oli eräs kerta, joka tapahtui vahingossa. Olin vuonna 2011 laulamassa ystäväpariskunnan häissä Helsingissä. Juhlat pidettiin Galleria Kämpissä aivan Helsingin keskustassa. Ennen esitystäni päätin vielä käydä tarkistamassa, että ääni on kunnossa. Niinpä menin ulos ja kasvot näyteikkunaa päin aloin laulaa (liike näyteikkunan takana oli suljettu). Yhtäkkiä näin näyteikkunasta heijastuvan ihmisiä, jotka jäivät kuuntelemaan lauluani. Varovaisesti käännysin ympäri ja jatkoin laulamista. Laulettuani kappaleet, jotka aion esittää häissä, kiitin ja totesin, että minun pitää lähteä esiintymään. Ihmiset taputtivat ja kiittivät. Eräs nainen alkoi etsiä rahapussiaan ja kysyi minulta ihmeissään: "Etkö sä halua rahaa?". Totesin takaisin, jotta mikäpä ettei. Näin jatkoin juhlimista kolme euroa rikkaampana ja sain huvittuneisuutta osakseni, kun

palatessani juhlapaikalle totesin juhlaväelle, että tienasin rahaa lämmittelemällä ääntäni.

Tässä opinnäytetyössä tarkoitukseni on luoda kuvaa katusoitosta ja -laulusta ja pohtia sitä yhteiskunnallisista, filosofisista ja psykologisista näkökohdista. Avaan aihetta omien kokemuksieni ja aiheesta kirjoitettujen kirjojen sekä opinnäytetöiden avulla. Lopuksi kokoan yhteen mietteitäni pohtimalla musiikin tarkoitusta ja muusikkona olemista.

2 TAUSTAA

Olin Madridissa Espanjassa ensin Erasmus vaihto-opiskelijana kevään 2012 ja sitten jatkoin Free mover vaihto-opiskelijana lukuvuoden 2012–2013. Kevään 2012 opiskelin Real Conservatorio de Música de Madridissa ja seuraavan lukuvuoden Escuela Superior de Canto de Madridissa, joka kuuluu Espanjan arvostetuimpiin laulukouluihin.

Jutellessani opinnäytetyön aiheesta erään suomalaisen ystäväni kanssa, hän ehdotti aiheeksi kadulla laulamista. Mietin aihetta ja huomasin sen herättävän monenlaisia ajatuksia ja näkökulmia.

Katusoitosta on tehty aiemmin kaksi opinnäytetyötä: Taina Perttilän ”Katusoitajana Suomen kesässä” ja Ari-Pekka Kauppisen ”Seikkailevan katusoitajan pohdintoja”. Perttilä, jonka instrumentti on haitari, esittelee katusoittoa sekä ilmiönä että käytännössä. Hän kertoo yleisesti katusoiton historiasta ja lainsäädännöstä sekä empiirisestä tutkimuksestaan. Tutkimuksen aikana hän kiersi eteläistä Suomea ja katusoitti eri kaupungeissa. Hän keräsi kokemuksia ja samalla kartoitti yleisön asenteita ja mieltymyksiä. Lisäksi Perttilä selvitti, kuinka kannattavaa katusoitto on taloudellisessa mielessä ja minkälaiset tekijät tähän vaikuttavat. (Perttilä 2010, tiivistelmä ja 2.)

Kauppinen, jonka instrumentti on basso, kiersi kahden ystävänsä kanssa Eurooppaa kesällä noin kolmen viikon ajan. Ideana oli kattaa matkasta koituvat kulut soittaen ja siinä sivussa vähän seikkailla. Hän kertoo tunnelmia ja kokemuksia matkaltaan ja antaa käytännön ohjeita vastaavaa suunnitteleville. (Kauppinen 2013, tiivistelmä.)

Näiden lisäksi Pekka Laamanen on tehnyt opinnäytetyön nimellä ”Katuesiintymisen kasvot -kosketus katusirkuksen tekemiseen”. Hän kertoo katuesiintymisestä yleensä, mutta keskittyy sirkukseen. (Laamanen 2010.)

2.1 Käsitteen määrittely

Perttilä (2010) määrittelee katusoiton kadulla, torilla tai muulla yleisellä paikalla

tapahtuvaksi soitoksi tai lauluksi, joka ei liity mihinkään järjestettyyn tilaisuuteen ja jonka yhteydessä soittaja voi ottaa vastaan kuulijoiden rahalahjoituksia (Perttilä 2010, 4). Katulaulamiselle ei löydy omaa määritelmää, vaan se sisällytetään usein katusoittoon. Itse lisäisin määritelmään sen, että katusoitolla ei ole ennalta määriteltyä alkua eikä loppua, vaan soiton kesto riippuu muista tekijöistä. Katusoitto on siis hetkessä muotoutuva tapahtuma, jonka keston ja sisältöön vaikuttavat monet asiat. Kestoon vaikuttaa muun muassa oma mieliala (johon taas vaikuttaa voimakkaasti muun muassa kuulijoiden reaktiot), soittopaikka (yleisesti olosuhteet ja kuulijoiden määrä) ja sää. Mietin myös, liittyykö katusoiton määritelmään automaattisesti jonkinlainen astia, johon rahaa kerätään. Rahankeräysastia viestii toivetta, että ihmiset antavat rahaa. Johdannossa kerroin ensimmäisestä vahingossa tapahtuneesta katulaulukokemuksestani Helsingin keskustassa, jolloin minulla ei ollut mukana minkäänlaista rahankeräysastiaa, mutta ihmiset olettivat silti, että haluan rahaa. Lisäksi mietin, liittyykö katusoiton määritelmään yleisö. Pitääkö katusoitolla olla kuulija? Mielestäni ei, koska kuten myöhemmin tulen toteamaan, katusoitolla voi olla hyvin erilaisia motiiveja (luku 4.1).

2.2 Katusoiton historiaa

Keskiajalla erilaiset katuesiintyjät kiertelivät toreja ja markkinapaikkoja esitellen taitojaan ja yrittäen tienata elantoaan. Virkavalta ei kuitenkaan suhtautunut katuesiintymiseen positiivisesti, koska sen pelättiin häiritsevän yleistä järjestystä ja sitä pidettiin pakanallisena. Katuesiintyjä uhkasivat kovat sakot tai inkvisitio. (Guy 2005, 117.)

Suomessa katusoitokulttuurin juuret ovat kansanpelimannikulttuurissa. Pelimanneilla oli tapana kierrellä tuvasta tupaan ja soittaa esimerkiksi ruokapalkalla. He soittivat myös erilaisissa isommissa tilaisuuksissa, kuten häissä, joista heille yleensä maksettiin palkkaa. Pelimannien arvostus omassa yhteisössään oli kahtalaista. Toisaalta taitavia soittajia ihailtiin, toisaalta soittamista ei pidetty rehellisenä työnä, vaan pelimanneja pidettiin huikentelevaisina ja laiskoina. (Asplund & Hako 1981, 156–157). 1900-luvun vaihteessa katu- ja pihasoitto oli vilkasta (Eronen 1979, 2). Suosituimmat

soittimet olivat posetiivi ja harmonikka. Laulajista alkaa olla mainintoja 1920-luvun alusta lähtien. (Eronen 1998, 31, 60 ja 69.)

2.3 Lainsäädäntö

Suomen järjestyslaissa ei ole erikseen mainintaa katusoitosta. Järjestyslaki kieltää yleisen järjestyksen häiritsemisen ja turvallisuuden vaarantamisen muun muassa metelöimällä ja muulla vastaavalla tavalla. (Järjestyslaki 2003, 3§.) Kunnilla oli aikoinaan omat järjestyssääntönsä, mutta ne korvautuivat jo vuonna 2003 järjestyslailla (Sisäasiainministeriö 2003).

Madridissa laulaminen ja soittaminen julkisilla paikoilla ovat melko hyväksytyjä. Minä sain tietää vasta tätä opinnäytetyötä tehdessäni, että Madridissa kaikkien katumuusikoiden pitää suorittaa koesoitto tai -laulu (El Mundo 2014). Minulle ei kukaan tätä kertonut, joten lauloin kadulla autuaan tietämättömänä. Minulla ei kuitenkaan koskaan ollut mitään ongelmaa virkavallan eikä vartijoiden kanssa. Kukaan ei koskaan tullut kysymään, oliko minulla lupa laulaa kadulla. Valencian itsehallintoalue suunnittelee jonkinlaista maksua katumuusikoille, mutta päättäjät eivät ole päässeet yksityiskohdista yksimielisyyteen (El Mundo 2014).

Kuten johdannossa kerroin, olin joulupäivänä uudelleen Plaza de Solin metroasemalla laulamassa. Etsin sopivaa paikkaa, ja löysin sellaisen erään tumman miehen vierestä, joka oli myymässä koruja. Laittaessani kipon maahan ja etsiessäni nuotteja, mies komensi minua menemään kauemmaksi; häiritsin ilmeisesti hänen myyntiään. Hetken kuluttua paikalle tulivat metron vartijat. Ajattelin heidän kehottavan minua poistumaan. Vartijat eivät kuitenkaan sanoneet minulle mitään, viereisen miehen he ajoivat pois. Jäin miettimään, mikä vaikutus ihonvärillä oli siihen, kuka sai jäädä ja kuka ei.

3 KOKEMUKSIA

Kaduilla näkee jos jonkinlaisia soittajia ja esiintyjä. Madridissa, missä katusoittajia oli paljon, vaihteli myös soittajien taso, mutta pääosin he olivat todella taitavia. Suomessa nähtäviä romanialaiskerjäläisiä, joilla haitari on useimmiten lähinnä rekvisiittana, ei Madridissa ollut. Tämä johtunee siitä, että Madridissa on käytössä koesoitot ja -laulut. Edustettuina olivat monenkokoiset ryhmät aina yhdestä henkilöstä lähes kymmenen hengen ryhmiin asti ja lähestulkoon kaikki tyyllilajit: klassinen, rock, pop, kansanmusiikki ja etninen musiikki. Katusoittajia oli hyviä ja ei niin hyviä, mahtavia ja vielä mahtavampia.

Kuva 3. Eräs Madridin kadulla esiintyvä trio.

Kun puhuin Madridissa asuvien ystäväieni kanssa ajatuksesta mennä kadulle laulamaan, he olivat sitä mieltä, että minun pitäisi keksiä jotakin erityistä, joka erottaa minut muista katumuusikoista. He ehdottivat, että minun kannattaisi esimerkiksi hyödyntää kotimaatani ja muun muassa sitä, että joulupukki tulee samasta maasta. Yksi ehdotus oli sellainen, että olisin pukeutunut jonkinlaiseksi tyttötonnuksi. Mietin asiaa, mutta päätin lähteä ainakin ensiksi kokeilemaan kadulla laulamista omana itsenäni. Luotin siihen, että ulkonäköni on jo sinänsä tarpeeksi eksoottinen.

Joulun hyvien kokemusten jälkeen aloin käydä useammin kadulla laulamassa. Koetin miettiä hyvää paikkaa. Metroasemat olivat hyviä, koska siellä kaikua oli kerrakseen. Suunnittelin meneväni jonakin sunnuntaina eräälle metroasemalle (La Latina), jonka ympärillä järjestetään sunnuntaisin suuret El Rastro -markkinat. Tästä syystä siellä on myös paljon ihmisiä. Olin kuullut, että asemalla käy muitakin katusoittajia ja -laulajia, mutta kun minä ensimmäisen kerran menin asemalle, ei siellä ollut muita. Taas asettelin kipponi maahan ja kaivoin esiin nuotit ja ääniraudan ja aloin laulaa. Nyt olin valinnut pieniä espanjalaisia kansanlaulunomaisia lauluja, muutaman suomalaisen liedin ja kansanlaulun sekä pari aariaa. Jälleen kerran kokemus oli todella hyvä. Ihmisten ilmeet olivat näkemisen arvoisia, kun he olivat metroon tullessaan kuulleet jonkun laulavan, mutta eivät vielä nähneet laulajaa, ja kun heidän silmiensä eteen sitten ilmestyi pitkä vaalea laulajatar. Ihmiset pysähtyivät ja jäivät juttelemaan: halusivat tietää mistä olen ja olenko laulanut kauan. Paikalle sattui myös nuorista miehistä koostunut synttäreitä viettävä ryhmä, joka tuli asemalle vain sen takia, että he olivat kuulleet laulua ulkoa. Ja voi sitä ihmetystä! He pyysivät laulua synttärisankarille, ja niinpä lauloin Happy Birthday to You -kappaleen suomeksi. Pojat olivat tyytyväisiä, ottivat kuvia ja halasivat.

Laulamaan lähteminen tuntui varsinkin alussa epämiellyttävältä, jotenkin hankalalta ja jännittävältä. Jännittäminen on vaivannut myös aiheesta opinnäytetyön tehnyttä Taina Perttilää ja katusoitossa pitkän uran tehnyttä Teemu Kupiaista (Kupiainen 2010, 6 ja Perttilä 2010, 15). Tuntui oudolta lähteä kadulle täysin yksinään, vain oman äänensä kanssa, ja vielä pyytämään ihmisiltä rahaa. Tämä todella oli ensimmäinen ajatukseni. Ajattelin siis, että ihmisetkin ajattelevat minun vain olevan pyytämässä rahaa. Tunsin huonoa omaatuntoa myös siitä, että

tulen maasta, jota pidetään todella rikkaana. Siksi oletetaan myös, että kaikki Suomesta tulevat ihmiset ovat rikkaita. Juttelin asiasta erään suomalaisen ystäväni kanssa. Hän sanoi minulle, että on eri asia mennä kerjäämään rahaa, kuin hankkimaan sitä taidoillaan, joiden hankkimiseen on mennyt vuosia. Tämä on aivan totta. Tämän jälkeen omatuntoni ei enää kolkuttanut. Ihmeellistä, että olin ylipäätään ajatellut niin. Luulen, että yksikään kadulla laulaessani tapaamani ihminen ei ollut näin ajatellut, koska en koskaan kuullut mitään sen suuntaista. Kun kyse on espanjalaisista ihmisistä taloudellisen kriisin aikana, he kyllä olisivat asian ilmaisseet, jos olisivat sitä mieltä olleet. Päinvastoin, kaikki palaute oli aina todella positiivista.

Joka kerta, kun pääsin paikalle ja aloin laulaa, olin todella tyytyväinen. Tyytyväisyyden saivat aikaa ihmiset, jotka jäivät kuuntelemaan kuin konserttiin ja jotka juttelivat, kiittelivät ja olivat haltioissaan.

Teemu Kupiaisen ja Taina Perttilän instrumentit ovat alttoviulu ja haitari, omani on laulu. Laulu instrumenttina eroaa muista merkittävästi siinä, että me laulajat olemme itse instrumenttejamme. Laulu on siten henkilökohtaisempi kuin muut instrumentit: et voi piiloutua soittimen taakse etkä voi ostaa parempaa soitinta, mikäli sointi ei miellytä. Uskon, että tämä näkyy kaikessa esiintymisessä; laulajat ovat paljaampia ja haavoittuvaisempia kuin muut muusikot.

3.1 Esiintymispaikat

Kävin laulamassa kadulla Madridissa kevään 2013 aikana yhteensä kahdeksan kertaa. Lisäksi kahtena kertana menin metroasemalle (La Latina), jonka läheisyydessä pidetään El Rastro -markkinat, tarkoitukseni laulaa, mutta paikka oli varattu eikä löytänyt muuta sopivaa paikkaa. Kahdeksasta kerrasta neljänä lauloin metrokäytävässä ja neljänä kadulla. Liitteenä on video, joka on kuvattu laulaessani Madridin kadulla 21.4.2013 (liite 1). Video on kuvattu aivan Madridin keskustassa erään kirkon vieressä. Se on editoitu alkuperäisestä 35 minuutista noin 10-minuuttiseksi. Siinä näkyy muun muassa, kuinka ihmiset jäävät kuuntelemaan ja osoittavat kiitosta. Espanjaa ymmärtävät voivat kuulla, kuinka ihmiset tulevat kyselemään minusta henkilöltä, joka kuvasi videon. Lisäksi

videossa näkyy pieni tyttö, jonka kohtaamisesta kerron luvussa 3.3. Video päättyi siihen, kun kirkonkellot alkavat soida ja laulan niiden kanssa kilpaa.

Kuva 4. La Latinan metroasema.

Ongelmana oli usein sopivan paikan löytäminen. Talvikuukaudet Madridissa eivät ole kovin lämpimiä, joten ulkona laulaminen tuntui välillä liian vilpoisalta. Ulkona laulamiseksi oli myös ongelmana akustisesti hyvän paikan löytäminen. Metrokäytävillä ongelmana oli taas se, että ne olivat usein varattuja ja monessa paikassa kävi kova veto.

Yksi parhaimmista ystäväistäni Madridissa kuuluu Acción!Mad-nimiseen organisaatioon, joka järjestää kansainvälisiä taidetapahtumia (Acción!Mad 2014). Keväällä yhdistys järjesti sarjan hiljaisia mielenosoituksia eräitä Madridin kunnallisia järjestyssääntöjä vastaan. He tarvitsivat yhteen mielenosoitukseen laulajaa ja pyysivät minua mukaan. Kokoonnuimme aamupäivällä Madridin oopperatalon edessä olevalle Plaza de Opera-aukiolle. Minä menin oopperatalon edustalle seisomaan, ja muut levittäytyivät ympäri aukiota. Aloin laulaa erästä tunnettua madridilaista laulua ja kävellä kohti aukion keskustaa. Vähitellen muut yhtyivät lauluuni, kunnes olimme kaikki aukion keskustassa. Lopetimme ja lähdimme omille teillemme, aivan kuin emme tuntisi toisiamme. Ihmiset

kerääntyivät ympärillemme ja kuvasivat matkapuhelimillaan esitystämme. Kun lopetimme, he jäivät taputtamaan peräämme. Kaikki mielenosoitukset kuvattiin, ja ne näytettiin AcciónMadin järjestämässä taidenäyttelyssä.

3.2 Ohjelmisto

Miettiessäni ohjelmistoa kadulle päädyin laulamaan jotakin suomenkielistä, koska ajattelin sen olevan eksoottista ja erilaista. Lisäksi halusin laulaa jotakin espanjalaista sekä espanjankielistä musiikkia. Pyrin siihen, että ihmiset jäävät kuuntelemaan lauluani. Ajattelin myös sen herättävän kiinnostusta, että ulkomaalainen esittää espanjalaisia kappaleita, eritoten ulkomaalaisen näyttäessä hyvin erilaiselta kuin kantäväestö (minulla on luonnonvaaleat hiukset ja siniset silmät, ja olen melko pitkä). Lisäksi valitsin ohjelmistooni muutaman tunnetun aarian. Otin myös pari englanninkielistä laulua ohjelmistooni, koska kyseiset kappaleet ovat mielestäni todella kauniita. Liitteenä on luetteloituna kaikki kappaleet, joita kadulla esitin (liite 2).

Heti ensimmäisellä kerralla huomasin, että englanninkieliset kappaleet eivät toimineet. Toimivalla tarkoitan tässä sitä, että ihmiset jäävät kuuntelemaan. Liekö syynä ollut se, että ennakko-odotusteni vastaisesti kappaleet eivät olleet tuttuja, vai se, että selvästi ulkomaalaisen näköinen tyttö laulaa englanniksi, jolloin hänessä ei ole kovinkaan paljon mitään mielenkiintoista. Madrid on täynnä englantia puhuvia ulkomaalaisia. Espanjalaiset ovat kuitenkin ylpeitä kielestään, ja heillä saattaa olla jonkinlaisia defensejää englannin kieltä kohtaan osittain siksi, että he puhuvat sitä yleisesti ottaen itse melko huonosti.

Aarioiden laulaminen kadulla tuntui vaikeammalta kuin konserttisalissa, osittain siksi, että minulla ei ollut säestystä. Joitakin aarioita lauloin edelleen, mutta vähitellen ne väistyivät.

Odotusteni mukaan suomenkielinen ja espanjankielinen sekä espanjalainen musiikki toimivat hyvin. Laulaessani kyseisiä kappaleita ihmiset jäivät herkemmin kuuntelemaan ja myös antamaan rahaa.

Ohjelmiston valinta on tärkeää. Pitää kuitenkin varautua, että siihen tulee muutoksia. Lisäksi tulee tarkkailla, mitkä kappaleet toimivat ja tarvittaessa

olemaan valmis muuttamaan suunnitelmiaan. Tässä kohtaa mietittäväksi tulevat myös katulaulamisen motiivit (motiiveista lisää luvussa 4.1). Laulaako sellaista ohjelmistoa, mistä ei itse välttämättä kovasti pidä, mutta kuulijat tuntuvat pitävän, vai laulaako jotakin sellaista, josta itse pitää, mutta kuulijat eivät välttämättä innostu niin paljon. Toisaalta uskon, että mikäli laulusta itse pitää, se välittyy myös kuulijoille ja saa heidätkin kiinnostumaan. Tämä soveltuu ainakin omalle kohdalleni, koska ohjelmistoni rakkaimmat kappaleet olivat juuri espanjan- ja suomenkielisiä.

Myös Perttilä kertoo huomanneensa ohjelmistolla olevan suuri merkitys tuloihin ja ylipäänsä siihen, kiinnostuvatko ihmiset soitosta (Perttilä 2010, 29 ja 33).

3.3 Kuulijakunta ja vuorovaikutus heidän kanssaan

Perttilä (2010) kertoo kuulijoidensa koostuneen pääosin keski-ikäisistä ja sitä vanhemmista ihmisistä sekä lapsista ja laitapuolen kulkijoista (Perttilä 2010, 19). Perttilän kohdalla kuulijakuntaan ovat vaikuttaneet varmasti se, että puolet hänen soittopaikoistaan oli toreilla (Perttilä 2010, liite 2) sekä hänen instrumenttinsa, joka on haitari. Laitapuolen kulkijoiden ja eläkeläisten kiinnostuksen hän perustelee sillä, että heillä on aikaa jäädä kuuntelemaan (Perttilä 2010, 19). Kupiaisen kuulijakunnasta ehdottomasti suurimman joukon muodostivat lapset. Hän kuvailee kirjassaan: "Pieniä lapsia tuntui syntyvän soiton aikana. Kasvavan suoraan kuraisesta maasta kuin sieniä sateella. Räkä valuen lapset ahtautuivat pieneen ringiin ympärilleni. Lopulta heitä oli ehkä neljäkymmentä." (Kupiainen 2010, 17.) Hän myös toteaa, että aikuisten mielenkiinto ei usein kestä kymmentä minuuttia kauempaa. Hän kuitenkin huomauttaa, että se saattaa olla enemmän kuin joillakin länsimaisilla konserteissa kävijöillä. (Kupiainen 2010, 18.)

Omalla kohdallani kuulijakunta muodostui kaikenikäisistä ja kaikista yhteiskuntaluokista tulevista miehistä ja naisista. Eläimiä ei minun kuulijakuntaani eksynyt, kuten Kupiaisella. Hänen soittoaan kuunteli kerran kulkukoira kahden tunnin ajan ja erään kerran apinalauma tunnin ajan. (Kupiainen 2010, 63 ja 66.) Erityisen hyvin muistan erään kadulla asuvan alkoholisoituneen keski-ikäisen miehen, joka oli kuullut lauluani kauempaa ja tuli kuuntelemaan. Hän jutteli pitkään ystäväni kanssa, joka oli videoimassa lauluani ja tuli sen

jälkeen juttelemaan minulle. Tämän kohtaamisen jälkeen, aina kun kävelin aukion läpi, hän ja hänen koko kaveriporukkinsa vilkuttivat ja heiluttivat minulle. Samalla kerralla myös eräs noin 4-vuotias pikkutyttö uskaltautui juttelemaan kanssani ja kysymään, mitä minulla on kansiossa ja mitä teen tuolla eli ääniraudalla. Juttelin pitkään tytön kanssa. Hän ihmetteli kummallista nimeäni ja kertoi pitävänsä myös itse kovasti laulamista. Kysyessäni millaisia lauluja hän lauloi, hän kertoi laulavansa omia lauluja.

Kuva 5. Minä laulamassa Madridin keskustassa 21.4.2013.

Kupiainen (2010) viittaa kirjassaan siihen, että on olemassa kuuntelijoita ja *kuuntelijoita*. Eli on niitä, jotka huomaavat katusoitajan, reagoivat häneen, antavat ehkä rahaa, mutta eivät jää varsinaisesti kuuntelemaan. Sitten on niitä, jotka todella keskittyvät musiikkiin ja jäävät pidemmäksi aikaa kuuntelemaan katusoitajaa. (Kupiainen 2010, 35–36.) Minä kohtasin laulaessani molempia. Useimmiten ihmiset pysähtyivät vain antaakseen rahaa; oletan, että he olivat kuitenkin kuulleet lauluani jo pidemmän matkan päästä. Esimerkiksi metrossa laulaessani ääni kantautui melko kauas käytävillä, joten sen kuulemiselta ei voinut välttyä kävellessään metroon tai sieltä pois. Kadulla laulaessani ihmisiä, jotka todella jäivät kuuntelemaan, oli enemmän kuin metrossa. Tämä on mielestäni

ymmärrettävää, koska metrossa ihmiset olivat todella menossa johonkin tai tulossa jostakin. Kadulla saattoi olla ihmisiä vain vaikkapa viettämässä aikaansa.

Kontakti ihmisten kanssa, jotka todella jäivät kuuntelemaan lauluani, oli aivan erilainen kuin niiden kanssa, jotka vain kulkivat ohi ehkäpä antaen rahaa ja hymyn. Huomasin kiinnostäväni heti enemmän huomiota laulutekniikkaani ja tulkintaani, kun joku todella jäi kuuntelemaan lauluani. Huomasin myös jännittäväni enemmän näissä tilanteissa. Kupiainen toteaa kirjassaan, että hänelle katusoitto ei ole taustamusiikkia vaan konsertteja ellei enemmänkin. Hän on sitä mieltä, että tapahtuma on normaalia konserttia intiimimpi, vaativampi ja vastuullisempi, koska kuulijoita on usein vain yksi tai korkeintaan muutama. (Kupiainen 2010, 6.) Tämä pitää mielestäni todella hyvin paikkansa.

Kupiainen toteaa: "Olikohan Hongkongissa neljänä päivänä kymmentäkään varsinaista *kuuntelijaa*? Kannustusta kyllä oli ja rahaa tuli. Peukkuja ylös, hymyä, jees, tsemppiä, jees. Pitivät kai vähän kapinallisena ja halusivat tukea ideaa. Mutta eivät halunneet antaa itseään, aikaansa. Ratkaisivat asian antamalla rahaa. Niin kai tulee usein itsekin tehtyä." (Kupiainen 2010, 35–36.)

Kuten jo aikaisemmin totesin, katusoitto on hetkessä muotoutuva tapahtuma. Itse soittaja on useimmiten suunnitellut sitä etukäteen, etsinyt ja miettinyt mahdollista paikkaa, sopivaa ajankohtaa ja ohjelmistoa, mutta kuulijat eivät tätä tiedä. Kun ihmiset ovat kokoontuneet muista syistä kuin musiikkia kuullakseen (kuten yleensä kaduilla ja muilla julkisilla paikoilla on), pitää soittajan syyttää mielenkiinto ja pitää yllä kiinnostus (Irving 2002, 26). Jos ihmiset jäävät kuuntelemaan, se kertoo katumuusikolle, että hän on onnistunut. Koska tapahtuma on kuulijalle yllätys, on myös soittajan ja kuulijan vuorovaikutus aivan erilainen kuin normaalissa konsertissa. Kuulijoiden ja soittajan vuorovaikutus on usein hyvin välitöntä, koska sitä ei ole häiritsemässä klassisen musiikin konserttitraditio (siitä enemmän luvussa 4.2). Toisaalta tilanne voi olla kuulijalle yllättävä, ehkä hämmentäväkin, eritoten jos katumuusikko ei edusta tavanomaista katumuusikkoa. Espanjassa ihmiset ovat yleisesti ottaen ulospäin suuntautuneempia eivätkä niin ujoja kuin Suomessa, mutta sielläkin huomasin ihmisten olevan välillä hieman hämillään nähdessään ja kuullessaan minut.

Uskon, että hämmästyksen aiheutti ulkonäköni ja se, että klassisen laulun edustajia ei paljon Madridissa näkynyt kaduilla.

Kadulla soittajan ja yleisön vuorovaikutus on hyvin erilainen kuin konsertissa. Se on paljon avoimempaa ja välittömämpää; ihmiset tulevat juttelemaan ja kommentoivat myös keskenään. Myös palaute tulee varsin nopeasti: ihminen joko pysähtyy kuuntelemaan tai ei, hän joko antaa rahaa tai ei.

Kupiainen (2010) kertoo kirjassaan, kuinka eräs mies oli kertonut hänelle nukuttaneensa poikaansa aivan hänen edessään hänen soittaessaan ja kertoi tunteneensa, kuinka poika imi vaikutteita musiikista. Isä toivoi, että nämä vaikutteet säilyisivät ja kypsyisivät aikuiseksi asti. Perään Kupiainen kysyy ja toteaa: "Saisiko tällaista koskaan lukea konsertin jälkeen lehdestä? Tuli hyvä olo." (Kupiainen 2010, 31.)

4 KATULAULUN PROBLEMATIIKKAA JA PSYKOLOGIAA

Kuten aiemmin totesin, näin paljon katusoittajia Madridissa, mutta en yhtäkään klassisen laulun edustajaa. Klassista instrumentaalista musiikkia kyllä ja populaarimusiikkia laululla ja ilman, mutten ainuttakaan klassista laulajaa. Miksi asia mahtoi olla näin? Mietin, onko kyse siitä, että klassisen laulun edustajat pitävät itseään liian hyvinä laulaakseen kadulla; se ei ikään kuin sovi heidän arvolleen. Minusta on mielenkiintoista, että muiden instrumenttien klassisen musiikin edustajat kuitenkin soittavat kadulla. Pelkäävätkö laulajat kenties äänensä puolesta, vai eikö heitä vain muuten kiinnosta? Vai onko niin, että ne, jotka ylipäättään opiskelevat klassista laulua, tulevat sellaista perheistä, ettei toimeentulo ole ongelma? Espanjassa ei ole Suomen kaltaista opintotukijärjestelmää, joten opiskeluun tarvitaan rahaa.

Oli syy sitten mikä tahansa, on tämä minusta harmillista. Irving toteaa kirjassaan, että laulutaidetta pidetään vaikeana tavalliselle konserttiyleisölle. Romanttisia, usein vähän pölyttyneitä runoja esitetään haudanvakavana, vieraalla kielellä tai muuten epäselvästi lausuen. (Irving 2002, 30.) Se, että klassisen laulun edustajia ei nähdä laulamassa kadulla, ei ainakaan helpota tai muuta tätä ennakkokäsitystä.

Hämeenniemi (1993) muistuttaa siitä, että musiikin kuuntelun pitäisi aina olla vapaaehtoista. Nykyaikainen kaupunkiympäristö on kuitenkin täynnä voimakkaita visuaalisia ja auditivisia ärsykeitä. On sama, mitä musiikkia meille pakkosyötetään, klassista tai kevyttä. Se arkipäiväistyy, kun sitä kuulee koko ajan kaikkialla. (Hämeenniemi 1993, 81.) Tämä on mielenkiintoinen huomio.

Klassisen musiikin kohdalla ei asiasta tarvitse olla huolissaan. Sitä kuullakseen on varta vasten hakeuduttava sitä kuuntelemaan.

4.1 Motiivit katusoittoon

Ensimmäisellä kerralla motiivini kadulla laulamiseen oli hyvän joulun toivutus ihmisille. Heti sen jälkeen huomasin miettiväni, että voisin ansaita sillä myös hieman rahaa. Kuten aiemmin totesin, ansaitsin paremmin ja vastaanotto oli positiivisempaa kuin olin etukäteen ajatellut. Saamistani hymyistä ja myönteisistä kommentteista päätellen uskon jakaneeni ihmisille hyvää mieltä. Lisäksi ansaitsin

rahaa enemmän kuin olin ajatellut. Muutaman euron sijaan sain noin 30 euroa alle tunnissa.

Kuten Perttilä (2010) opinnäytetyössään toteaa, nykypäivän katusoittoa on hyvin monenlaista. On niitä, jotka tulevat kadulle soittamaan, koska haluavat soittaa, testata ideoitaan ja nähdä yleisön reaktiot. Osa taas edustaa perinteistä katusoitajan ammattia. He soittavat kadulla, jotta saisivat rahaa. (Perttilä 2010, 7.)

4.1.1 Ansaitseminen

Ensimmäisen kerran jälkeen päällimmäiseksi motiivikseni nousi raha. Taloudellinen tilanteeni oli melko heikko ja kaipasin lisätuloja. Muistan erään lauantain, jolloin minulla oli kolme euroa rahaa ja opintotuki oli tulossa vasta seuraavana maanantaina. Ruokaa kyllä oli kaapissa, mutta illalla oli ystäväni järjestämät isot juhlat, joihin jokaisen tuli viedä jotakin ruokaa ja juomaa. Halusin ehdottomasti mennä juhliin ja tuomisten kera, joten ainoa vaihtoehto oli lähteä kadulle laulamaan. Valitsemani paikka oli huono ja ihmisiä vähän, mutta sain kokoon sen verran rahaa, että sain ostettua suunnittelemani tuomiset. Tältä kerralta muistan erään keski-ikäisen miehen, joka lierihattu päässään, salkku kädessään ja vieno hymy huulillaan kuunteli pitkään suomalaisia lauluja, joita esitin. Taputti ja tiputti rahaa kippooni. Koko tänä aikana käytävällä ei ollut ketään muita, joten hän sai pienen yksityiskonsertin.

Vaikka ensimmäisen kerran jälkeen päällimmäiseksi motiiviksi tuli raha, huomasin kuitenkin joka kerta saavani enemmän mielihyvää ihmisten eleistä ja kommenteista. Tärkeämpää kuin raha olivat muut tavat, joilla he ilmaisivat kiitoksensa.

Uskon, että suurimmalle osalle katumuusikoista tärkein motiivi on raha. He soittavat kadulla ansaitakseen elantonsa. Asiaa ei kuitenkaan ole tutkittu, joten tämä perustuu henkilökohtaisiin kokemuksiini ja keskusteluihin katumuusikoiden kanssa.

4.1.2 Vapaus

Minua itseäni on aina viehättänyt katusoitossa juuri vapaus: ajatus siitä, että voit itse päättää milloin ja missä haluat esiintyä. Et ole sidottu luokkahuoneisiin ja aikatauluihin. Me, jotka olemme eläneet ja asuneet Pohjois-Euroopassa, olemme tottuneet siihen, että kaikki on aina turvattua. Yhteiskunta pitää huolen, jos emme itse pysty itseämme elättämään. Meille voi olla hyvin hankalaa olla tilanteessa, jossa todella olemme oman onnemme seppiä. Uskon, että tällainen omalta mukavuusalueelta poistuminen tekisi kuitenkin hyvää. Myös Kupiaiselle (2010) katusoiton tuoma vapaus on tärkeää. Sitä kuvastaa muun muassa tämä japanilaisen säveltäjän Eigi Hashimoton runo:

Katu

*Katulamppu pääni päällä, alla tie kivinen.
Yöni nukun suojasäällä. Pakkasella palelen.
Kesäyö mielessäni, suven sääsket, peipposet,
valon onni aamuyöstä: Lämpö valtaa jäsenet.
Kehoni lie kylmän vanki. Mieleni ei koskaan!
Vapaana se liittää viel, kun kiinni jäädyn loskaan.
(Kupiainen 2010, 100)*

Englanninkielinen verbi *busk/busking* tarkoittaa soittamista kadulla tai muulla yleisellä paikalla tarkoituksena saada vapaaehtoisuuteen perustuvaa ansiota. Sitä käytettiin ensimmäisen kerran 1700-luvun puolivälissä ja se tulee ranskan sanasta *busquer*, italian sanasta *buscare* tai espanjan sanasta *buscar*, jotka tarkoittavat etsimistä. (Oxford Dictionaries 2013.) Tämä määritelmä kuvaa mielestäni hienosti katutaidetta yleisesti. Siinä jokainen on oman onnensa seppiä.

Olen aina pitänyt kovasti Tapio Rautavaaran Juokse sinä humma -kappaleesta. Kun ensimmäisen kerran kuulin Jukka Poika & Jenkkarekan version samasta kappaleesta, kyneleet tulvahtivat silmiini aina Jukka Pojan laulaessa: "Voi kuinka pieninä palasina onkaan mun leipäni maailmalla." Tämä lause kuvastaa mielestäni hyvin katusoittoa ja siihen liittyvää maailmankuvaa. Minun tulee etsiä elantoni maailmalta. Mielenkiintoista omalla kohdallani oli, että myös Kupiainen huomaa jossain vaiheessa hyräilevänsä saman kappaleen samaa kohtaa.

4.1.3 Muut syyt

Hämeenniemen (2007) henkilökohtainen katusoittajasuosikki on pelkästään omia hauskoja ja kekseliäitä sävellyksiään soittava multi-instrumentalisti Claudio Montuori. Montuori on lahjakas ja musikaalinen, ja esiintyminen kadulla on hänelle selkeä elämäntapavalinta. Hän kertoo suoran kontaktin kuulijoihin olevan hänelle erityisen tärkeää. Ainoa hänen tekemänsä levyä voi ostaa vain Rooman kadulta, ainoastaan häneltä itseltään. Hämeenniemelle Claudio Montuorin taiteen tärkein anti on hänen esiintymisessään tiivistyvä musiikkielämän peruskuvio. Hämeenniemi sanoin: "Säveltäjä, soittaja ja kuulija ovat kaikki läsnä, ja heidän välillään vallitsee elävä, vapautunut vuorovaikutus." (Hämeenniemi 2007, 28.) Tämä on hyvin harvinaista perinteisessä klassisessa konsertissa.

Kupiaiselta (2010) kysyttiin onko hänen katusoittonsa poliittinen mielipiteenilmaisu. Hän totesi: "Saattaa osittain ollakin, mutta on se muutakin. Elämä, niin kuin soittaminenkin, on pystysuoran ja vaakasuoran ajan yhteen sovittamista." Hän kertoo, että soittaessaan Bachia (Kupiainen soittaa kaduilla vain Bachia) hän kadottaa usein tajun ajasta ja paikasta; ne ikään kuin muuttuvat yhdeksi "nyt-tilaksi". Hän kertoo onnistuneensa tavoitteessaan, mikäli hän saa kuulijansa hetkeksikin katkaisemaan maailmankaikkeutemme näennäisesti vääjäämättömän aikajaksumon. Hän kysyy ja vastaa kirjassaan: "Miksi soittaa viulua kadulla? Sen vain täytyy olla niin." Hän myös toteaa, että hänelle katusoitolla saatu raha on "oikeampaa" kuin konsertti-instituutioiden ja muiden taidelaitosten antamat rahat. (Kupiainen 2010, 38, 114, 124 ja takakansi.)

Eräs lahjakas laulajaystäväni Madridissa kävi kadulla laulamassa, jotta olisi pystynyt helpottamaan esiintymisjännitystään. Tähän katulaulanta on mitä mainioin tapa. Voit vapaasti kokeilla ja tehdä virheitä, koska et ole vastuussa kenellekään, koska kukaan ei ole maksanut sinulle mitään.

Uskoakseni näiden lisäksi on katusoittajia, joiden motiivina on yksinkertaisesti musiikin ilosanoman vieminen. He uskovat, että musiikilla sinänsä on suuri itseisarvo ja että sitä kuuluu jakaa niillekin, joiden vaikutuspiiriin se ei normaalisti syystä tai toisesta kuulu.

Katusoitossa on mielestäni kaikessa kyse antamisesta ja saamisesta. Annan itsestäni, jolloin saan itselleni. Saan hyvää mieltä ja mahdollisesti rahaa. Annan mahdollisesti jollekulle hetken irtioton arjesta, jolloin annan jollekulle jotakin arvokasta. Ja kun huomaan tämän, saan taas itse. Yleisesti maailmannäkemykseni pohjautuu siihen, että kun annat, saat. Tämä pätee mielestäni täydellisesti katusoittoon.

4.2 Klassisen musiikin konserttitraditio

Klassista musiikkia on totuttu kuulemaan konserttisaleissa ja -taloissa.

Konsertteihin liittyvä konserttitraditio on edelleen hyvin vahva; tilaisuuteen kuuluva etiketti ei poikkea totutusta. On mietittävä, miten tulisi pukeutua, milloin saa taputtaa, yskiä ei saa ja mielipiteet voi vaihtaa vasta tauolla. Hämeenniemi toteaa: ”Koko konsertti-instituutio, konserttietiketti, jopa konserttisalin rakenne ja tilajäsennyskin tukevat ajatusta siitä, että konsertissa vain esiintyjät ja musiikki ovat tärkeitä. Kuulija saa olla läsnä, mutta hänen ei pidä näkyä, ei kuulua.”

(Hämeenniemi 2007, 14.)

Hämeenniemen mielestä tapahtuu monta vahingollista asiaa, kun kuulijasta tehdään musiikkituotteen passiivinen kuluttaja. Ensinnäkin musiikista tulee kauppatavaraa, ja silloin sitä kohdellaan kuin kauppatavaraa. Toiseksi, kun kuulija passivoidaan musiikkiesityksen mykäksi vastaanottajaksi, häiriintyy soittajan ja kuulijan välinen vuorovaikutus. Hämeenniemen mukaan tämä vuorovaikutus on terveen musiikkielämän perusedellytys. (Hämeenniemi 2007, 21–22.)

Katusoitossa rikotaan kaikkia perinteisen klassisen konsertin traditioita. Asu on vapaa sekä esiintyjällä että kuulijalla, puhua saa ja keskeyttääkin (mitä kylläkin tapahtuu hyvin harvoin jos koskaan). Myös esiintyjä voi jutella ja kommentoida (mitä tapahtuu harvoin perinteisessä klassisessa konsertissa), kappaleet saa esittää nuoteista tai ilman, esiintyjä voi esiintyä ja kuulija voi kuunnella juuri niin kauan kuin haluaa. Taas palataan katusoiton vapauteen, niin esiintyjän kuin kuulijankin kannalta.

Hämeenniemi (2007) toteaa kirjassaan, että joku saattaa ihmetellä, mitä väliä on konserttisalin istumajärjestyksellä tai konserttietiketillä loppujen lopuksi. Eikö ole

tärkeintä, että musiikki on hyvää? Hän haluaisikin, että musiikki tarjoiltaisiin tavalla, joka parhaiten tukisi sen hyvinvointia. Hämeenniemen mielestä klassisiin länsimaisiin konsertteihin sisältyy konserttietiketin lisäksi tekijöitä, jotka entisestään etäännyttävät muusikkoa ja kuulijaa toisistaan. Konsertissa noudatetaan outoja, vanhahtavia käytöstapoja. (Hämeenniemi 2007, 21–22.)

Kauppinen (2013) pitää kuulijan ja soittajan suhdetta katusoitossa mielenkiintoisena juuri sen takia, että siihen ei liity samoja kömpelöitä käyttäytymismalleja eikä ennako-odotuksia kuin perinteiseen konserttiin. Kauppisen mukaan sillä tuntuu olevan kuulijoihin mielenkiintoinen vaikutus, että heillä on kadulla valta ja vapaus päättää itse, miten esitykseen suhtautuvat. Kauppisen mukaan vapautunut ihminen on vastaanottavaisempi, kiinnostuneempi ja avoimempi uusille asioille. (Kauppinen 2013, 19.)

4.3 Opettajan ja koulukavereiden suhtautuminen

Opiskelin Espanjan arvostetuimmassa laulukoulussa. Puhuessani koulussa kadulla laulamisesta opiskelutovereideni kanssa sain hieman yllättävän vastaanoton. Jotkut olivat sitä mieltä, että en voi tehdä sellaista ja monet ihmettelivät, miksi haluan tehdä sellaista. Erityisesti ranskalainen vaihto-oppilasystäväni oli sitä mieltä, että se on täysin mahdotonta. Hän vaati, että lähdemme heti tapaamaan opettajaamme ja keskustelemaan asiasta. Minä kun olin sitä mieltä, että voin tehdä mitä haluan, eikä koulu voi puuttua siihen, laulanko kadulla vai en. Ranskalainen tyttö oli sitä mieltä, että edustamme koulua, josta valmistuu laulajia Espanjan oopperataloihin, emmekä siten voi laulaa kadulla kerjäläisten tapaan. Menimme tapaamaan opettajaamme, joka oli hieman huvittunut tilanteesta. Lähinnä siitä syystä, että minulle ylipäänsä oli tullut mieleen mennä laulamaan kadulle. Hän oli osittain samaa mieltä kuin ranskalainen ystäväni, mutta antoi minulle erikoisluvan laulaa, koska olen koulussa vain vaihdossa (ja vielä Free mover opiskelijana, en Erasmus opiskelijana kuten ranskalainen ystäväni). Minua huvitti erityisesti se, että ranskalaisen tyttö piti vähävaraisuutta hävettävänä. Minua ei voisi vähempää kiinnostaa, mitä muut opiskelijat tai kadulla kulkijat ajattelevat taloudellisesta tilanteestani.

Joidenkin oppilaiden nihkeä suhtautuminen kadulla laulamiseen antoi minulle vain lisäpontta. Minua on aina ärsyttänyt klassisen musiikin ja erityisesti klassisen laulun elitistinen leima.

Syksyllä 2013 palatessani opiskelemaan Lahteen ja keskustellessani ihmisten kanssa opinnäytetyön aiheestani, kommentit olivat tämänkaltaisia: "Wau, mahtavaa!" ja "Ootpas rohkea – mä en ikinä uskaltaisi!" Monet kommentit rohkeudesta tulivat laulajilta, ja jäinkin miettimään, miksi katu on pelottavampi paikka esiintyä kuin konserttisali. Tai miksi kadulla laulaminen tuntui olevan opinnäytetyön aiheena tabu.

Madridissa kadulla laulamiseeni ei suhtauduttu samalla tavalla. Opiskelukaverit olivat asiasta ihmeissään lähinnä, koska ihmettelivät, miksi halusin laulaa kadulla. He eivät ymmärtäneet, että Espanjaan opiskelemaan tullut suomalainen tyttö saattaisi tarvita rahaa tai sitä, miten antoisaa kadulla laulaminen saattaisi muussa mielessä olla.

4.4 Köyhyys ja kerjääminen

Olen huomannut, että joidenkin mielestä katusoittoa voi verrata kerjäämiseen. Huomasin itsekin aluksi ajatelleeni näin, mikä nyt tuntuu todella omituiselta. Kerjääminen määritellään joko passiiviseksi tai aggressiiviseksi toiminnaksi, jonka tarkoituksena on toisiin ihmisiin vedoten vastaanottaa aineellisia hyödykkeitä, yleensä pieni summa rahaa ilman, että annetaan mitään vastikkeeksi (Kelly ym. 2004, Mäkisen & Pessin 2009, 12 mukaan). Ero kerjäämisen ja katusoiton välillä on se, että kerjätessä rahasummaa vastaan ei anneta mitään, kun taas katusoitossa annetaan.

Perttilä haastatteli Suomen Muusikkojen liitto ry:n Jouni Niemistä opinnäytetyöhönsä vuonna 2010. Nieminen oli todennut, että ei näe katusoittoa lainkaan varteenotettavana esiintymismuotona muusikolle, vaan pitää sitä lähinnä kerjäyskeinona. Tällaista työllistymistapaa liitto ei kannusta käyttämään, sillä katumuusikon ansiot perustuvat vain tappeihin, eivät työehtosopimuksiin, mikä voi heikentää myös muusikkojen yleistä palkkausta. (Perttilä 2010, 32.) Soitin uudestaan Suomen Muusikkojen liitto ry:n talouspäällikkö Jouni Niemiselle ja

kysyin, onko kanta edelleen sama. Nieminen ei muistanut, mitä oli Perttilälle vastannut, joten luin yllä olevan lausunnon. Hän totesi olevansa edelleen samaa mieltä. Nieminen lisäsi, että hänen mielestään katusoitto ei ole realistinen työllistymismuoto koulutetuille muusikoille. (J. Nieminen, henkilökohtainen tiedonanto 3.2.2014.)

Henkilökohtaisesti en ymmärrä, keneltä se on pois, jos laulan kadulla. Minulle on annettu laulun lahja, ja jos voin sillä tuoda jotakin myönteistä ihmisten elämään, teen sen mielelläni. Tuskinpa kukaan jättää menemättä konserttiin sen takia, että sattui kadulla kuulemaan klassista musiikkia. En siis vie kenenkään työtä sillä, että laulan kadulla. Päinvastoin, uskon, että se voi nimenomaan saada ihmiset kiinnostumaan klassisesta musiikista ja hakeutumaan vaikkapa konserttiin.

Espanja on tilastojen mukaan talouskriisissä: työttömyysaste on korkea, julkinen alijäämä on suuri ja tulotaso alhainen (Tilastokeskus 2010 ja 2012). Eräs ranskalainen ystäväni oli ollut Madridissa opiskelemassa muutamaa vuotta aiemmin ja tuli uudestaan syksyllä 2012. Hänen mielestään taloudellinen tilanne näkyi lisääntyneenä määränä kerjäläisiä ja katusoittajia.

Minulla ei ollut ongelmia kerjäläisten kanssa. Tämä johtunee siitä, että lauloin eri paikoissa kuin missä he kerjäsivät. Minä lauloin usein metrokäytävillä, joilla kerjäläiset eivät saaneet olla. En myöskään joutunut hankaluuksiin toisten katusoittajien kanssa, paitsi kerran. Menin eräänä sunnuntaina El Rastro -markkinoille tarkoitukseni laulaa. Saapuessani metroon menevään käytävään huomasin paikalla tytön, joka lauloi ja säesti itseään kitaralla. Odotin, että hän sai kappaleen loppuun ja menin ystävällisesti kysymään, kuinka kauan hän vielä aikoi soittaa. Tyttö kysyi, miksi kysyn sitä, jolloin minä selitin, että haluaisin itsekin laulaa. Tähän tyttö vastasi erittäin topakasti: "Voy a tocar hasta la noche, es mi sitio, es mi trabajo! He estado aqui ya cinco años!" ("Aion soittaa iltaan asti, tämä on minun paikkani, minun työni! Olen ollut täällä jo viisi vuotta!") Hän teki mielipiteensä hyvin selväksi. Tämä oli kuitenkin ainoa kerta, kun vastaus oli noin jyrkkä ja ehdoton. Olin aikaisemminkin mennyt paikalle niin, että siellä oli joku muu laulamassa tai soittamassa, ja kysyessäni tilannetta sain aina asiallisen ja ystävällisen vastauksen.

Edellä mainittu oli ainoa negatiivinen kokemukseni. En joutunut hankaluuksiin kerjäläisten, muiden katusoittajien enkä viranomaisten kanssa. Olen luonteeltani peruspositiivinen ja avoin, ja ennakko-odotukseni kaiken suhteen ovat myönteisiä. Tälläkin kertaa ajatukseni osuivat oikeaan. Näin ei kuitenkaan välttämättä olisi ollut. Esimerkiksi Kupiainen kohtasi ongelmia Kiinassa kadulla soittaessaan virkavallan ja tavallisen kansan kanssa. Häntä kun jossakin tilanteissa verrattiin kerjääjiin, ja kiinalaiset eivät pidä kerjääjistä. (Kupiainen 2010, 35.) Hän myös pohti, voisiko olla niin, että koska köyhiä ei virallisesti ole, on sopimatonta pyytää kadulla rahaa (Kupiainen 2010, 25). Kupiaisen kohdalla kyseessä on kuitenkin valtio, joka on hyvin erilainen kulttuuriltaan kuin Espanja.

5 POHDINTAA

Mielestäni ihmisen elämässä on tärkeää antaminen ja saaminen. Länsimaisessa yhteiskunnassa saamista korostetaan liikaa. Moniin asioihin suhtaudutaan liiaksi oman välittömän hyödyn näkökulmasta. Musiikin kautta olen kokenut äärimmäisen hienoja ja kasvattavia antamisen kokemuksia. Kadulla laulaminen on ollut tärkeässä roolissa. Minulle muusikkona perinteisiä konserttisaleja enemmän tässä mielessä on antanut kadulla laulaminen. Olen äärimmäisen kiitollinen tarjoutuneesta henkisen kasvun mahdollisuudesta. Mielestäni tässä ollaan sen perimmäisen kysymyksen äärellä, mitä musiikki ja kulttuuri ylipäätään voi yhteiskunnalle tarjota.

Kaikenlainen kulttuuri tekee hyvää. Samaa mieltä on tuore norjalaistutkimus, joka osoittaa, että kulttuuririennoissa käyvät ihmiset voivat paremmin ja ovat tyytyväisempiä elämäänsä kuin kulttuuria kaihtavat. Sillä ei ollut merkitystä, kävikö vain nauttimassa muiden tekemää taidetta vai tekikö sitä itse. (Puttonen & Väyrynen 2013.)

Platon on todennut musiikin antavan maailmankaikkeudelle sielun, mielelle siivet, laittavan mielikuvituksen lentoon ja antavan hengen kaikelle. Lilja-Viherlampi (2011) on samoilla linjoilla. Hän toteaa musiikin tarjoavan mahdollisuuden arkipäivästä poikkeavaan tekemiseen. Avaavan ikkunoita toisenlaisiin maailmoihin, joten mieli voi lähteä lentämään, seikkailemaan. Musiikki saattaa myös tarjota tilan ja paikan lepäämiselle ja pelkälle olemiselle. (Lilja-Viherlampi 2011, 6.)

Hämeenniemi (1993) tarkastelee musiikin arvoa kolmelta kannalta. Hänen mielestään musiikin *itseisarvo* on yleisluontoista; on hyvä asia, että on musiikkia. Musiikin *kulttuuriarvo* taas perustuu sille, että musiikki on inhimillisen kulttuurin tärkeä osa. Kolmantena on musiikin *esteettinen* arvo, joka syntyy kokemuksessa, kun joku kokee kuulemansa musiikin hyvänä ja siis arvokkaana. (Hämeenniemi 1993, 107.)

Hämeenniemi toteaa myös, että sitä ainutlaatuista roolia, mikä musiikilla kulttuurin osa-alueena on, ei voi mikään korvata. Jos musiikki on vain toisten tieteiden palvelija, jotain arvokasta menetetään. Vuorovaikutus muiden kulttuurin

osa-alueiden kanssa voi kuitenkin olla rikastuttavaa. Hänelle musiikin ydin on välitön musiikillinen kokemus; elämä koskettaa musiikkia ja musiikki elämää. (Hämeenniemi 1993, 66.) Minulle itselleni on tärkeää mielihyvän, elämyksen ja hetken irtioton antaminen.

Muusikoiden identiteettiin vaikuttaa yhteiskunnan kehitys. Näin kuuluukin olla. Itseään ei välttämättä pystykään elättämään hauskoilla ja kiinnostavilla töillä, vaikka olisikin taitava. Irving pitää keskeisenä kysymyksenä sitä, kenelle esiinnyimme. Tämä antaa meille muusikkoina uuden vastuun, mutta myös uusia mahdollisuuksia. On hyvä miettiä, mikä on näkemyksemme yleisöstä ja suhteemme kuulijoihin sekä sitä, miten nämä asiat liittyvät siihen, että olemme muusikoita. (Irving 2002, 17–18.)

Tämän opinnäytetyön tekeminen avasi minulle muusikkouden olemusta myös filosofisella tasolla. Opinnäytetyötä aloittaessani en tiennyt, kuinka poliittinen ja filosofinen aihe katusoitto ja siihen suhtautuminen on ja kuinka vahvoja tunteita se saa aikaan minussa ja muissa.

Olen saanut monta hienoa elämystä, hetken irtiottoa katumuusikoilta. Koska heitä oli Madridissa paljon, kotimatvani varrelle sattui useimmiten ainakin muutama katumuusikko. Metrolla matkustaessa heitä kuuli lähes joka kerta. Aina kun kuulin jotakin kaunista ja jollain tavalla tunteita herättävää, toivoin pystyväni itse muusikkona antamaan jotakin samankaltaista kuulijoilleni. Kadulla se tuntui toimivan paremmin kuin konserttisalissa. Jäinkin miettimään, mitä voisin tehdä, jotta tulevaisuudessa voisin tavoittaa saman tunteen myös konserttisalissa.

LÄHTEET

Acción!MADin Internet-sivut. Viitattu 3.2.2014. Saatavissa:

<http://www.accionmad.org/>

Asplund, A. & Hako, M. 1981. Kansanmusiikki. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura.

El Mundon Internet-sivut. Viitattu 11.2.2014. Saatavissa:

<http://www.elmundo.es/comunidad-valenciana/2013/12/07/52a2309261fd3db26d8b4589.html>

Eronen, K. 1979. Katusoittajat 1900-luvun Helsingissä. Helsingin yliopisto.

Eronen, K. 1998. Musiikkia huviksi ja hyödyksi – katsaus Helsingin katu- ja pihasoittoon vuosina 1900–1983. Pro gradu -tutkielma, Helsingin yliopisto.

Finlexin Internet-sivut. Viitattu 11.2.2014. Saatavissa:

[http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2003/20030612?search\[type\]=pika&search\[pika\]=j%C3%A4rjestyslaki](http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2003/20030612?search[type]=pika&search[pika]=j%C3%A4rjestyslaki)

Guy, J-M. 2005. Sirkuksen vallankumous. Helsinki: Like.

Hämeenniemi, E. 1993. Tekopalmun alla. Helsinki: Gaudeamus.

Hämeenniemi, E. 2007. Tulevaisuuden musiikin historia. Helsinki: Basam Books.

Irving, D. 2002. Ammatti: muusikko. Helsinki: Yliopistopaino.

Kauppinen, A-P. 2013. Seikkailevan katusoittajan pohdintoja. Opinnäytetyö, Metropolia ammattikorkeakoulu.

Kupiainen, T. 2010. Viulunsoittaja kadulla. Helsinki: Teos.

Laamanen, P. 2010. Katuesiintymisen kasvot -kosketus katusirkuksen tekemiseen. Opinnäytetyö, Turun ammattikorkeakoulu.

Lilja-Viherlampi, L-M. 2011. Iloa ja eloa. Musiikkitoiminnasta sairaala- ja hoivakotiympäristöissä. Turun ammattikorkeakoulu. Raportteja 107.

Mäkinen, V. & Pessi, A. B. 2009. Kerjääminen eilen ja tänään. Tampere: Vastapaino

Oxford Dictionaries hakusanalla "busk". Viitattu 20.11.2013. Saatavissa: <http://www.oxforddictionaries.com/definition/english/busk>

Perttilä, T. 2010. Katusoittajana Suomen kesässä. Opinnäytetyö, Metropolia ammattikorkeakoulu.

Puttonen, M. & Väyrynen, M. 2013. Musiikki ja museo pidentävät ikää. Tiede 12 (7), 20–21.

Sisäministeriön Internet-sivut. Viitattu 11.2.2014. Saatavissa: http://www.intermin.fi/fi/ajankohtaista/uutiset/uutisarkisto/1/0/jarjestyslaki_korva_a_kuntien_jarjestyssaannot

Tilastokeskuksen Internet-sivut. Viitattu 10.2.2014. Saatavissa: http://www.stat.fi/til/tjt/2011/05/tjt_2011_05_2013-05-22_tau_001_fi.html

Tilastokeskuksen Internet-sivut. Viitattu 10.2.2014. Saatavissa: http://www.tilastokeskus.fi/tup/kvportaali/kuviot_jul_2.html

Tilastokeskuksen Internet-sivut. Viitattu 10.2.2014. Saatavissa: http://www.tilastokeskus.fi/tup/kvportaali/kuviot_tym_1.html

LIITTEET

Liite 1: Madridin kadulla 21.4.2013 kuvattu video.

Liite 2: Luettelo kadulla esittämistäni kappaleista.

H. Blake; Walking in the air

N-E. Fougstedt; Romanssi

G. Gershwin; Summertime

E. Granados; El majo timido

F. X. Gruber; Stille nacht, heilige Nacht (alkuperäisen kielen lisäksi suomeksi ja espanjaksi)

C. Guastavino; El Sampedrino

C. Guastavino; Se equivocó la paloma

P. & M. J. Hill; Happy Birthday to You (alkuperäiseltä kieleltä poiketen suomeksi)

G. F. Händel; Lascia ch'io pianga

F. G. Lorca; Anda, Jaleo

F. G. Lorca; Los Cuatro Muleros

F. G. Lorca; Las Morillas de Jaen

F. G. Lorca; Las Tres Hojas

F. J. Obradors; El Vito

O. Merikanto; Laula, tyttö

W. A. Mozart; Le Nozze di Figaro: Voi che sapete

R. Rodgers; Blue Moon

A. Tikanmäki; Balladi elokuvasta Klaani

Trad. Yksi ruusu on kasvanut laaksossa

Trad. Niin minä neitonen